

SEMBRA
LLIBRES

L'altra banda de la muntanya
Com veuries el món si no te l'expliqués un home blanc europeu
Títol original: Sensuous Knowledge: A Black Feminist Interpretation
Primera edició: novembre de 2020

© Del text original: Minna Abiola Salami, 2020
© De la traducció: Octavi Gil Pujol, 2020
© D'aquesta edició: Sembra Llibres, Coop. V., 2020
C/ del Real de Gandia, 3, baix esq.
46020 València
sembra@sembrallibres.com
www.sembrallibres.com
som cooperativa

Edició: Mercè Pérez i Xavi Sarrià
Disseny de la col·lecció: Setanta | www.setanta.es
Correcció: Roger Sarrià
Maquetació: Octavi Gil Pujol

Editat per acord amb Pontas Literary & Film Agency.

Sembra Llibres forma part de l'Associació d'Editorials Independents

www.llegirencatala.cat

Aquest llibre s'ha imprès a Bookprint
amb paper òfset cru de 80 grams
i ha estat compaginat amb cos 11 de la tipografia Chronicle.

ISBN: 978-84-16698-52-3
DL: V-2340-2020

Minna Salami

**L'ALTRA BANDA
DE LA MUNTANYA**

**Com veuries el món si no te l'expliqués
un home blanc europeu**

Traducció d'Octavi Gil Pujol

**SEMBRA
LLIBRES**

TAULA

NOTA SOBRE LA TRADUCCIÓ

Pàgina 13

AGRAÏMENTS

Pàgina 15

INTRODUCCIÓ. LA MUNTANYA

Pàgina 17

DEL CONEIXEMENT

Pàgina 27

DE L'ALLIBERAMENT

Pàgina 61

DE LA DESCOLONITZACIÓ

Pàgina 81

DE LA IDENTITAT

Pàgina 97

DE LA NEGRITUD

Pàgina 111

DE LA FEMINITAT

Pàgina 125

DE LA SORORITAT

Pàgina 155

DEL PODER

Pàgina 169

DE LA BELLESA

Pàgina 191

LA BELLESA GENUÏNA

Pàgina 219

LECTURA RECOMANADA

Pàgina 225

INTRODUCCIÓ. LA MUNTANYA

En un temps llunyà, hi va haver una vegada un explorador que havia sentit llegendes sobre una muntanya propera d'una opulència natural tan desmesurada que podria convertir el seu poble en el més ric del món. Encoratjat per la seva gent, va emprendre el viatge en busca de la muntanya, però va tornar al cap dels mesos amb la decebedora notícia que, tot i que l'havia pogut trobar, la muntanya era àrida.

Amb el temps, tothom va oblidar la muntanya, tots menys una persona que, guiada pel pressentiment que devia haver-hi una mica de veritat en aquella llegenda, va abandonar el poble per cercar la gran muntanya. Quan aquesta segona exploradora va tornar, va deixar tota la gent bocabadada amb la notícia que la muntanya, després de tot, estava coberta d'una vegetació frondosa, d'arbres gegantins i, com a mínim, de centenars d'espècies de plantes.

Confosa, la gent del poble va començar a discutir les unes amb les altres. Van acusar el primer explorador de conspirar amb els pobles veïns. La integritat de la segona exploradora també es va posar en dubte. Però en realitat tant l'un com l'altra deien la veritat; senzillament havien vist la muntanya des de llocs diferents.

Com a dona negra d'origen africà que treballa en aquest món de les idees dominat pels blancs —pels homes blancs—, jo soc com aquella segona exploradora que havia navegat per l'altre vessant de la muntanya metafòrica. Si els conceptes universals

—coneixement, poder, bellesa— que apareixen en aquest llibre representen la muntanya, jo he escrit sobre ells des de la perspectiva de la segona exploradora: en aquest cas, una perspectiva feminista, negra i afrocèntrica, a diferència de l'eurocèntrica i patriarcal —a la qual em referiré al llarg del llibre com a *europatriarcal*—, des de la qual estem acostumats a mirar-nos-els.

No obstant això, la meva motivació principal per a escriure des d'aquesta perspectiva és precisament no entrar en conflicte amb l'altra, amb l'europatriarcal. No pretenc convèncer el primer explorador que s'equivoca pel que fa a la muntanya. Això el col·locaria, altra vegada, al centre de la narrativa. El que és important per a mi és la narrativa *oculta* de la segona exploradora; vull posar el seu món al centre.

Destaco la paraula *oculta* perquè l'objectiu de *L'altra banda de la muntanya* tampoc és proporcionar una perspectiva nova o alternativa respecte de l'europatriarcal. Novament, això també situaria la blancor i la masculinitat al centre pel simple fet d'impliar que són l'eix al voltant del qual ha de girar tota la resta. La meva negror i la meva feminitat no són perspectives noves o alternatives per a mi, sinó que són les úniques que conec pel que fa a la raça i el gènere.

Així mateix, la negror i la feminitat, si bé són qualitats que em fan entendre intrínsecament l'opressió i els prejudicis, no em transformen automàticament en una víctima, de la mateixa manera que cap persona blanca —i masculina— és automàticament una opressora.

L'ètnia, el gènere i la raça són factors aleatoris que, gràcies als relats que donen forma a la societat, afecten en gran manera la forma en què veiem el món, i també la forma en què el món ens veu a nosaltres.

No canviaria la comprensió de com la realitat es connecta amb aquestes narratives per la il·lusió que visc en un món de

fantasia sense racisme, postfeminista, postracial i meritocràtic. Tal com l'incomparable Toni Morrison va escriure una vegada en referència a la ingènua idea que les dones blanques històricament han gaudit del servei i l'atenció de dones d'altres ètnies: «Les dones negres sempre s'han considerat a si mateixes superiors a les dones blanques; no racialment, sinó senzillament superiors quant a la seva capacitat de tirar endavant a la vida de forma saludable».

El que volia dir amb aquestes paraules tan provocadores és que la condició de ser una dona negra, encara que pot fer la vida més difícil, en realitat és una benedicció, ja que redueix el risc de tenir una actitud ingènua i ambivalent cap a la realitat.

Per tant, el que és important de la perspectiva oculta de l'exploradora és que trenca el pensament unidimensional i contribueix a una concepció més vibrant del món. Les feministes negres sempre han insistit que els discursos feministes han de ser necessàriament anticapitalistes i antiimperialistes. El capitalisme és un sistema enfocat en els guanys, i l'imperialisme és el mitjà a través del qual se satisfà l'obsessió pel creixement i el benefici. La «destrucció del patriarcat» que tantes feministes occidentals defensen no té cap sentit sense combatre l'imperialisme i el capitalisme. Al cap i a la fi, al sòl europeu no hi ha diamants, com tampoc hi ha coltan als Estats Units. Els recursos que enforteixen els patriarcats occidentals sovint s'extreuen de forma poc ètica del Sud global.

Fonamentalment, el patriarcat també ha modelat els sistemes d'opressió sobre la profanació del medi ambient. Desenvolupar una visió del feminisme en la qual la humanitat i la natura viuen en una relació recíproca és una tasca urgent del segle XXI.

Ara bé, el moviment feminista occidental no és monolític, i *L'altra banda de la muntanya* s'inspira en el moviment internacional de les dones, amb figures com la socialista revolucionària

Rosa Luxemburg, l'ecofeminista Marie Mies i els diversos grups d'activistes occidentals, des de les sufragistes fins al Women's Lib i el Me Too.

L'altra banda de la muntanya té les arrels en el feminisme negre, sí, però es dirigeix al disconformisme actual i és rellevant per a qualsevol persona que cregui que els sistemes europatriarcal que encara ostenten el poder són tòxics, i que cal desenvolupar models de pensament vívids que s'hi contrapoin.

Repensar les idees fonamentals de la humanitat amb una sensibilitat feminista, negra i afrocèntrica no té res a veure amb el fet d'essencialitzar la manera en què les identitats africanes, negres o femenines han estat *alienades* pel sistema de valors europatriarcal. Es tracta de desenterrar la subjectivitat d'aquestes identitats perquè, construïdes d'una manera o d'una altra, donen forma a les nostres vides; per això és tan important desenvolupar un llenguatge i un coneixement que funcionin a favor, i no en contra, dels col·lectius que estan exclosos dels privilegis de l'*statu quo*.

Podem parlar de coneixement com si es tractés d'un terme neutral, com si la idea masculina de la bellesa fos la mateixa que la femenina. O com si el poder significués el mateix per a les negres com a col·lectiu que per a les blanques, també com a col·lectiu. Per descomptat, el coneixement en si mateix no és ni femení ni masculí, ni negre ni blanc. Però com que normalment interpretem la producció de coneixement amb un biaix blanc i masculí, les dones i els homes, i també les persones de diferents races i grups ètnics, s'hi relacionen de manera diferent. Per citar Morrison novament: «La narrativa és una de les formes en què s'organitza el coneixement».

La narrativa a través de la qual veiem el coneixement és alhora la llavor i el fruit de la cultura que produeix. Per recollir fruits nutritius, hem de plantar unes llavors sublimes.

Però no; pretenem aconseguir una collita més rica i fem servir les mateixes males herbes de sempre. Imposem les normes masculines a la vida de les dones i el somni americà a totes les societats. Eduquem les nenes perquè siguin més com els homes, però no els nens perquè siguin més com les dones. Ens hem de preguntar per què, malgrat la feina del feminisme, la feminitat encara està tan devaluada. Per què les dones encara es molesten quan els diuen —generalment un home— que es comporten com a dones? I, en canvi, per què ells s'enorgulleixen que els diguin que es comporten «com un home»? Esforçar-se per arribar a ser com els homes i adoptar les nocions de la masculinitat és, francament, posar el llistó ben baix. Els homes estan exactament igual d'esclavitzats pel sistema social, un sistema que no s'atreveixen a criticar perquè amplifica una il·lusió sobre la seva identitat. De fet, els homes estan turmentats per desitjos frustrats, es troben atrapats en la competitivitat de la cursa de la rata, són sexualment inestables, pateixen inclinacions suïcides estadísticament preocupants i senten una set de poder insaciable. Tant les dones com els homes haurien de rebutjar la restrictiva definició de masculinitat.

No estic dient que els homes no siguin uns privilegiats pel fet de tenir aquestes il·lusions de poder. Precisament per la forma com es defineix el poder, el sol fet de néixer home significa néixer en un sistema que veu el propi sexe biològic superior a qualsevol altre. Però els homes són víctimes del que podem anomenar «la síndrome de Superman», que és una dissonància cognitiva que els fa creure erròniament que, només perquè els barrots de la seva cel·la són d'or, ja no són en una presó. La presó daurada de la masculinitat sentència els homes a una vida de conformitat.

Tampoc estic suggerint que no valgui la pena lluitar per la igualtat de gènere. Però la igualtat no ha d'arribar en detriment de l'experiència viscuda per les dones, o el que la filòsofa feminista

Sandra Harding anomena «coneixement socialment situat», que es refereix al desenvolupament de formes d'observar el món amb la vida i les preocupacions de les dones al centre, un món on la feminitat esdevé, consegüentment, la norma.

No hi ha una única «forma de coneixement femení», però de ben segur que tenir consciència que aquesta idea està socialment situada en la feminitat és antipatriarcal. I, per tant, òbviament, és inevitable enfrontar-se amb l'impacte de la dominació quan s'escriu sobre les dimensions negres, femenines i afrocentriques.

A mi, aquest enfrontament no m'ha dut al bloqueig de l'escriptora, sinó a un sentiment equivalent al qual em refereixo com el ressentiment de l'escriptora. El ressentiment de l'escriptora és la plena consciència de la protesta constant i eixordadora que emana de les pròpies paraules. És el desig de poder escriure sobre trivialitats de la manera que poden fer-ho els homes blancs. O de poder escriure de forma freda i imparcial sobre qüestions de gènere, com poden fer-ho els homes negres. Per no poder, no es pot ni tan sols escriure sobre un assumpte feminista de tota la vida com la bretxa salarial de gènere, com sí que poden fer-ho les feministes blanques, sense escampar les lletres R, A, Ç i A de l'altre assumpte per damunt de les pàgines.

El ressentiment de l'escriptora és similar al que l'escriptor afroamericà W. E. B. Du Bois va definir com la *doble consciència* quan parlava de qüestions racials als Estats Units. Va escriure que la doble consciència és «una sensació de veure's un mateix sempre a través dels ulls de les altres, de mesurar la pròpia ànima amb el regle d'un món que et mira amb un menyspreu i una llàstima desenfadats». A causa del sexisme i el racisme institucionals, moltes de nosaltres hem arribat a veure el món d'aquesta manera. Ens convertim en un personatge secundari en les nostres vides, sense arribar a mirar mai el món des de la nostra pròpia perspectiva. I això que, independentment de la meva personalitat, no